

(1) בראשית פרק כג

(סג) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים:

(2) תרגום אונקלוס על בראשית פרק כד פסוק סג

ונפק יצחק לצלאה בחקלא למפני רמשא וזקף עינוהי וחזא והא גמליא אתן:

(3) רש"י על בראשית פרק כד פסוק סג

לשוח - (ב"ר) לשון תפלה כמו (תהלים קב) ישפוך שיחו:

(4) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כו/ב

תניא . . . אברהם תקן תפלת שחרית שנאמר וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמד פינחס ויפלל יצחק תקן תפלת מנחה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב ואין שיחה אלא תפלה שנאמר תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפוך שיחו יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום וילן שם ואין פגיעה אלא תפלה שנאמר ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי

(5) כלי יקר על בראשית פרק כד פסוק סג

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב. רז"ל (ברכות כו ע"ב) למדו מכאן שיצחק תיקן תפלת מנחה שהוא לפנות ערב סמוך להערב שמש. ומכאן סמך למה שאמרו רז"ל (ברכות ו ע"ב) לעולם יזהר אדם בתפלת המנחה שכן אליהו לא נענה כי אם בתפלת המנחה, ואע"פ שאברהם ויעקב תקנו גם תפלת שחרית וערבית, מ"מ לא מצינו שנענו מיד ותכף, אבל בתפלת מנחה מצינו שיצחק נענה מיד, כי מסתמא התפלל יצחק על הזיווג בעוד היות אליעזר בדרך, כי על זאת יתפלל כל חסיד לעת מצוא זו אשה (שם ח.).

(6) ולכך הלך להתפלל תפלה זו בשדה. שאם נתן לו ה' השדה המוכן לזריעה ביתר שאת על שאר כל השדות, כמ"ש (בראשית כו יב) ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא מאה שערים. קל וחומר שיתן לו אשה קרקע עולם אשר תוציא זרע טוב וישר בעיני אלהים, ומיד כאשר התפלל עליה כתיב, וישא עיניו וירא והנה גמלים באים, כי בשעת התפלה היה נותן עיניו למטה, ומיד אחר סיום התפלה נשא עיניו למעלה וירא כי היה נענה מיד, והנה גמלים באים נושאים את בת זוגו, ומזה למדו שיותר האדם נענה בתפלת המנחה, וטעמו של דבר לפי שמדת הדין מקטרג דווקא בלילה וע"כ תפלת ערבית הסמוכה ללילה, וכן תפלת שחרית גם כן סמוכה ללילה שעברה, אבל מנחה רחוק משני לילות על כן אין בתפלה זו שום קטיגור:

(7) אבן עזרא על בראשית פרק כד פסוק סג

לשוח - ללכת בין השיחים:

(8) רשב"ם על בראשית פרק כד פסוק סג

ויצא יצחק לשוח בשדה - כדכתיב וכל שיח השדה כלומר לטעת אילנות ולראות ענייני פועליו ואז בהיותו בשדה ראה גמלים באים והלך לקראתם לראות אם הם גמלי אביו שהולך העבד:

(9) רד"ק על בראשית פרק כד פסוק סג

ויצא יצחק, מן העיר אשר נכנס ללון שם יצא בדרך מקרה לאותו הדרך שהיתה רבקה באה בו, והוא יצא לשוח בשדה כלומר לטייל בין השיחים. לפנות ערב, לעת שפונה השמש והוא לעת ערב שדרך בני אדם לצאת לטייל בין השיחים . . .

(10) רבנו בחיי על בראשית פרק כד פסוק סג

לשוח בשדה. להלך בין השיחים, כלומר להשתעשע ולטייל בין האילנות לרוח היום, זהו לשון הפשט: ועל דרך המדרש (בראשית רבה ס, יד) לשוח בשדה אין שיחה אלא תפילה שנאמר (תהלים קב, א) תפילה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפוך שיחו. ומכאן אמרו חז"ל (ברכות כו ע"ב) יצחק תיקן תפילת מנחה.

(11) הכתב והקבלה על בראשית פרק כד פסוק סג

לשוח בשדה. שוח לרש"פ מגזרת שח או סח שהנחתה על העתקה והשתנות ענין, כמו ונסחתם מעל האדמה, משמרת הבית מסח (מ"ב י"א), כלומר הסח דעתו מן השמירה ובלשון חכמינו הסח הדעת, מסיח לפי תמו, ונגזר מזה שם שיח להוראת העסק הנעשה שלא לשם העסק עצמו רק לפנות הדעת ולהעתיק הרעיון שכבד עליו ומזה הענין כאן לשוח בשדה פירוש לעשות עסק בטיול על השדה כדי לפנות מחשבתו מן עסק היומי או ממה שנעשה עליו לטורח ולמשא;

(12) ויבוא ג"כ שימוש שיח על התנועה שתסתייע הנפש ע"י הדבור, או שיהיה הדבור מחמת צער פנימי כמו, אשיחה במר נפשי, אשיחה ותתעטף רוחי, עדותיך שיחה לי, כולם עשות עסק בדיבור כדי להקל המוחש הפנימי העצום, ולהוציאו לחוץ מרוב עיונו בו תמיד, ומזה פירושו רבותינו כאן לשון תפלה ערש"י:

(13) רב ש ר הירש על בראשית פרק כד פסוק סג

לשוח, שממנו "שיחים", מציין את הצמיחה הפנימית של הרוח והנפש, את תוספת המחשבה והרגש (השוח "שוש" "צוץ"; "שמח" "צמח"). כעין זה "התפלל": לרוות את הנפש במחשבות והרגשות של טוהר ובור (=התבלל"). חז"ל מפרשים כאן גם במשמעות "התפלל", על דרך "שפוך שיח" (בראשית רבה ס, יד):

(14) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לד/ב

אמר רב כהנא חציף עלי מאן דמצלי בבקתא

(15) שו"ע אורח חיים - סימן צ סעיף ה

לא יתפלל במקום פרוץ, כמו בשדה, מפני שכשהוא במקום צניעות חלה עליו אימת מלך ולבו נשבר:

(16) תוספות ברכות דף לד/ב

חציף עלי מאן דמצלי בבקתא - וא"ת הכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה (בראשית כד) י"ל דהתם מיירי בהר המוריה כדאמרינן בפסחים פרק האשה (דף פח). לא כיצחק שקראו שדה וכו' אי נמי בקתא דהכא מיירי בבקעה במקום שרגילין שם בני אדם לעבור והולכי דרכים:

(17) תלמוד בבלי מסכת פסחים דף פח/א

ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וגו' אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק אלא לא כאברהם שכתוב בו הר שנאמר אשר יאמר היום בהר ה' יראה ולא כיצחק שכתוב בו שדה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה אלא כיעקב שקראו בית שנאמר ויקרא את שם המקום ההוא בית אל

(18) העמק דבר על בראשית פרק כד פסוק סג

ואין הכונה שהי' יצחק עומד אז בהר המוריה אלא הוא התפלל תחת אילן וכדומה ועינו ולבו היו לצד הר המוריה שנקרא שדה

(19) בית חדש על או"ח סימן צ

ונראה עוד לתרץ קושיית התוספות דיצחק לא היה מתפלל במקום פרוץ אלא בין האילנות היה מתפלל וזהו שאמר הכתוב לשוח ולא אמר להתפלל לשון המיוחד לתפילה אלא אמר לשוח דמשמע נמי שהתפלל בין השיחים מסתתר ביניהם בשעת תפילה:

(20) משנה ברורה סימן צ ס"ק יא

ועוברי דרכים לכ"ע מותרים להתפלל בשדה ומ"מ כשיש שם אילנות טוב יותר שיעמוד שם ביניהם ויתפלל אם אין קשה עליו איחור דרכו דמקום צנוע הוא קצת על ידי זה וכשהוא בביתו אין לסמוך ע"ז: